

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1984

BRNO 1987

kerou dnes připisujeme pavlovienou, typické kultuře lovců mamutů ve střední Evropě. Celkový typologický obraz kolekce zcela odpovídá tvarovému spektru této kultury. Opírá se o výrazně rydlovitou složku, doplnovanou charakteristickými drobnými předměty. Stejně však i dláta příslušejí k typickým jejím nástrojům. Některé starobylější formy, jako okrouhlé škrabadlo či škrabadla vyčnělá, se však hlásí k předchozímu vývoji aurignacienu. Lze tedy soudit v soulase s výsledky podrobných stratigrafických pozorování učiněných při posledních výzkumech u hrbitovního nároží v Předmostí¹, že hlavní mladopaleolitická vrstva obsahovala i příměsi z podložního náleзовého horizontu s kulturními památkami aurignacienu.

Význam sbírky spočívá především v tom, že vznikla v letech, kdy naleziště zkoumal K. Absolon. Nálezovou situaci lze proto dobře odvodit z dokumentace tehdejších prací². Opačně zase nálezy Fr. Zapletala potvrzují vyplývající z nich poznatky. Rozšiřují také významně prameněné fondy přední středoevropské paleolitické stanice, které byly právě před 40 lety tragicky postiženy a oduzeny požárem na zámku v Mikulově. Toto nebezpečí by hrozilo i mnohým kusům z popisované kolekce, kdyby se bývaly dostaly do sbírek Moravského muzea. Je proto i zásluhou Fr. Zapletala, že zůstaly zachovány až po naše dny.

Poznámky:

- 1 B. Klíma, Archeologický výzkum paleolitické stanice v Předmostí u Přerova v roce 1971, PA LXIV, 1973, 1-23.
- 2 K. Absolon-B. Klíma, Předmostí, ein Mammutjägerplatz in Mähren, Fontes Archeologicae Moraviae VIII, Praha 1978.

Sammlung von Fr. Zapletal aus Předmostí /Bez. Přerov/. Das Heimatkundliche Bezirksinstitut in Přerov gewann im Jahre 1984 eine umfangreiche Sammlung prähistorischer Hinterlassenschaften, die durch Zufallsentdeckungen, besonders bei der Verfolgung der Lössförderer in den Lehmgruben von Předmostí in den Jahren 1924 - 1929, als aufgeweckter Schüler Fr. Zapletal schuf. Die bedeutendsten Komplexe der Sammlung sind paläolithische Steinwerkzeuge /513 Stück/, am zahlreichsten denn gut erhaltene Knochen von pleistozäner Fauna /Rentier, Fuchs, Wolf, Pferd, Vielfraß und Nashorn/, vor allem dann des Mammuts. Es fehlen nicht einmal verschiedene Muscheln und Mineralien.

Zur Klassifizierung und Erfassung im Inventar konnten 273 Gegenstände der paläolithischen Industrie ausgliedert werden. Sie ist eines ausgesprochen stichelartigen Charakters mit Meißeln, Kleingerätigem Werkzeug und gehört deutlich dem Pavlovien an. Einige Kratzerformen beweisen jedoch, im Einklang mit den letzten stratigraphischen Erkenntnissen /Klíma 1973/, die Angehörigkeit zur vorherigen Entwicklung des Aurignacien. Die Bedeutung der Sammlung beruht darin, dass sie in den Jahren entstand, als den Fundort K. Absolon untersuchte und dass man ihre Fundsituation gut aus der Dokumentation der damaligen Arbeiten ableiten kann /Absolon, Klíma 1978/. Umgekehrt wiederum bestätigen die Funde von Fr. Zapletal die aus ihnen hervorgehenden Erkenntnisse. Die Sammlung erweitert gleichzeitig die Quellenfunde der führenden mitteleuropäischen paläolithischen Station, die gerade vor 40 Jahren tragisch durch den Brand am Schlosse in Mikulov in Mitleidenschaft gezogen und verarmt worden waren.

DALŠÍ VÝZKUMNÁ SEZÓNA NA STRÁNSKÉ SKÁLE /k.o. Slatina, okr. Brno-město/

Jiří Svoboda, AÚ ČSAV Brno

/Obr. 6, 1-14/

Lokalita IIIa

V roce 1984 se výzkum Stránské skály zaměřil na polohu IIIa, vytypovanou na základě sondáží v předchozím roce /PV 1983/. Zkoumaná plocha o rozměrech 10 x 10 m zachytila ve východní části polovinu velké kruhové jámy kultury s moravskou malovanou keramikou /průměr asi 5 m/. Obsahovala ohniště, keramiku a štípanou industrii.

V západní části odkryvu jsme sledovali složité souvrství kvartérních sedimentů, jehož podstatná část /vrstvy 4-7/ je postižena kryosoliflukčními procesy. Předběžně zhodnocení /T. Czudek, Geografický ústav ČSAV/ ukazuje, že kryosoliflukční sedimenty byly ukládány za měnicích se fyzickogeografických podmínek. Následovalo období půdotvorného procesu /vrstva 3/, fáze kryoturbace a tvorba spraše /vrstva 2/. Podrobné studium jednotlivých fází umožní formulovat bližší paleoekologické závěry a konfrontovat je s výsledky dalších rozborů, zejména pylové analýzy /H. Svobodová, Ústav experimentální fyto techniky ČSAV/.

* Závěrečná fáze kryosoliflukčních procesů /vrstva 4/ a následující období půdotvorného procesu /vrstva 3/ je spojeno s doklady osídlení z počátku mladého paleolitu. Spodní archeologický horizont /bohunický typ, 3534 artefaktů, z toho 58 retušovaných nástrojů/ byl zcela rozvlečen soliflukčními pohyby ve směru sklonu podloží. Svrchní archeologický horizont /aurignacien, 814 artefaktů, z toho 32 retušovaných nástrojů/ je vázán na průběh interstadiální půdy. Byl však postižen kryoturbací, která se v této poloze projevuje vertikálními pohyby a vyvlečením materiálu z podloží. Tyto procesy postihly zkoumanou plochu jen částečně: to dokládá neporušené ohniště kruhovitěho půdorysu, zahloubené v bazální části půdy.

Stratigrafická situace na lokalitě IIIa, zejména výjimečná superpozice dvou fází osídlení z počátku mladého paleolitu, se podstatně liší od poměrů na nedaleké lokalitě III /srv. PV 1982/. Bude třeba srovnávat

ji se situací na dalších polohách /srv. zápis komise ze dne 19.9. 1984, již se zúčastnili Dr. J. Jelínek, DrSc., Doc. B. Klíma, CSc., Prof. R. Musil, DrSc., Dr. J. Svoboda a Dr. K. Valoch, CSc./¹

Lokalita 1V

Lokalita IV leží na svahu při severním úpatí Stránské skály /poloha Na skále/. Upozornil na ni ojedinělými nálezy R. Klíma /sbírky MM/, zejména však P. Škrdla, který zde v letech 1980-1984 získal povrchovými sběry soubor mladopaleolitické industrie. Mezi nálezy P. Škrdly vynikají dva zlomky strmě retušovaných škrabadel /obr. 6:10-11/, plochá škrabadla /obr. 6:2-5/, vrták /obr. 6:14/, mikročepelka s částečně otupeným bokem /obr. 6:13/, 2 mikrojádra /obr. 6:8-9/, aj. Celek se hlásí k osídlení aurignacienu.

V roce 1984 byla celá tato plocha přetata trasou plynovodní přípojky pro Zetor Brno. V prostoru povrchového výskytu artefaktů probíhala trasa v čisté spraši, v hloubce kolem 1 m členěné polohou ostrohranné rohovcové suti. Vzhledem k celkové situaci lze předpokládat, že souvrství prošlo svahovými posuny.

Pod vlastním útvarem Stránské skály narušil výkop větší kumulaci kostí koně /Equus sp. - dentes, phalanges, metapodium, scapula aj./, uloženou asi 15-30 cm hluboko ve spraši. V okolí nálezu bylo vyhloubeno několik sond, které prokázaly, že paleontologický materiál je provázen ojedinělými paleolitickými artefakty /2 čepelí/. Nápadné je, že oba jsou vyrobeny z cizí suroviny /obr. 6:6 - rohovec bez určení provenienc, obr. 6:7 - moravský jurský rohovec z říčních teras, určení A. Přichystala/. Rámcově je lze řadit do mladého paleolitu v rozmezí aurignacien až magdalénien.

Poznámka:

1 J. Svoboda, Neue Grabungsergebnisse von Stránská skála, Mähren, Tschechoslowakei, Archäologisches Korrespondenzblatt 15, 1985, 261-268.

Weitere Grabungssaison auf Stránská skála /Katastralgemeinde Brno-Slatina, Bez. Brno-město/. In Lage IIIa wurde die durch kryogene Prozesse betroffene Schichtenfolge untersucht, die die Aurignacien-Lage in Superposition oberhalb der Industrie des Bohunice Types umfasst. In Lage IV störte der Aushub einer Gasleitung eine Kummulation von Pferdeknöcheln, die von einzelnen jungpaläolithischen Artefakten begleitet ist.

VÝZKUMY V MORAVSKÉM KRASU V ROCE 1984 /okr. Blansko/

Jiří Svoboda, AÚ ČSAV Brno

/obr. 6:15/

V roce 1984 pokračoval ve spolupráci s ústavem Anthropos Moravského muzea /dr. L. Seitl/ výzkum jeskynních výplní Moravského krasu. Hlavní výzkumné práce byly zaměřeny do střední části /Barová jeskyně, Kolíbky/; pokračující terénní úpravy a stavební práce před Kateřinskou jeskyní však vyvolaly potřebu dále sledovat i tuto ohroženou lokalitu.

Lokalita 694 /Kateřinská jeskyně/, Suchdol, obec Vavřinec

Po ukončení záchranného výzkumu ve vchodu jeskyně /PV 1983/ zahájil podnik Moravský kras stavební práce u baze sutového valu. Ve výkopu při pravé skalní stěně našel dr. P. Glozar čtyři paleolitické artefakty. Ležely v druhotné poloze v nadloží hlinitých vrstev s hrubotvarovou sutí a s paleontologickým materiálem /Ursus spelaeus aj./. Tyto nálezy se tak řadí k nepočetným dokladům paleolitického osídlení Kateřinské jeskyně¹.

Lokalita 1004 - 1006 /Kolíbky/, obec Jedovnice

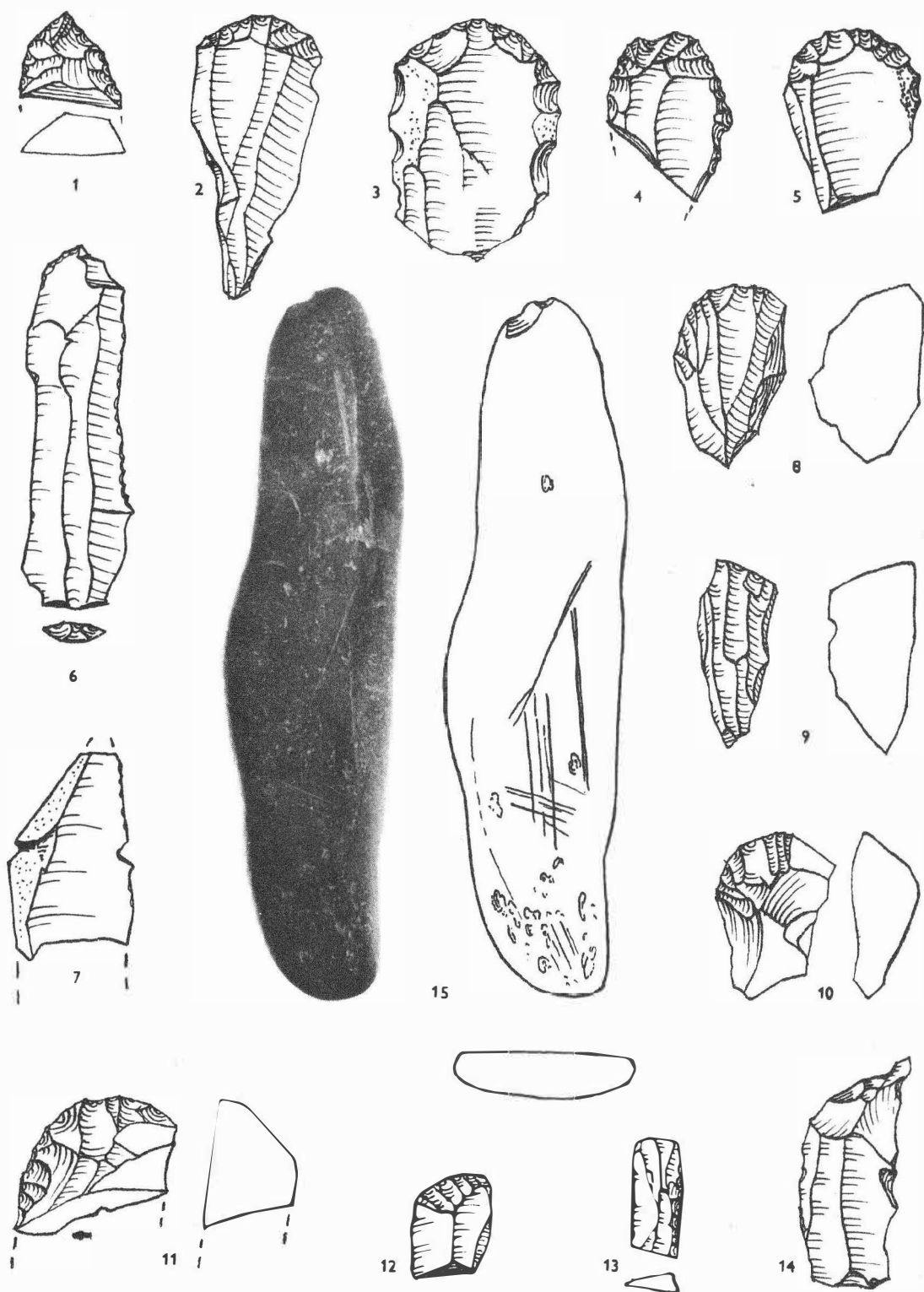
Výzkum magdalénského stanoviště v Kolíbkách /PV 1982, 1983/ pokračoval kontrolním plošným odkryvem o rozměrech 4 x 2,5 m, který navázal na plochu zkoumanou v předchozím roce a zastihl v podstatě shodnou stratigrafickou situaci. Výzkum tohoto naleziště lze tedy v současné době považovat za uzavřený.

Lokalita 1185 /Býčí skála/, obec Habrůvka

Na plošině před jeskyní byl nalezen další z oblázků kulmské břidlice, které byly v magdalénienu sbírány, používané jako retušéry a pokrývány rytinami². Předmět je plochý, asi 12 cm dlouhý a zvláště na ploché straně je značně poškozen rýhami recentního původu. Na vypuklé straně však lze rozeznat jemnou rytinu vytvářející geometrický obrazec, která se od recentních vrypů jednoznačně odlišuje. V bazální části je patrné intenzivní zhmždění, způsobené používáním předmětu ve funkci retušéru.

Lokalita 1191 /Barová jeskyně/, obec Habrůvka

Výzkum Barové jeskyně /srv. PV 1983/ pokračoval odkryvem profilu před vchodem až do hloubky 4 m, se zaměřením na jeho pleistocénní část. V hloubce 2-3 m bylo zachyceno osídlení magdalénienu v několika výškových úrovních uvnitř sprašové vrstvy, sklánějící se k ústí široké pukliny s hlinitější výplní a hrubotvarovou sutí. Nálezy štípané industrie jsou zvláště v této puklině provázány bohatou mikrofaunou. Profil se stane předmětem komplexního studia, neboť má všechny předpoklady, aby přispěl k poznání přírodního prostředí pozdního glaciálu.

Obr. 6.
 Stránská skála /k.úz. Slatina, okr. Brno-město/, lokalita IV. 1 - 5, 8 - 14 sběry P. Škrdly; 6 - 7 výzkum 1984. Býčí skála /k.úz. Habrůvka, okr. Blansko/. 15 oblázek s rytinou. - 1 - 5, 8 - 14 Lesefunde von P. Škrdla; 6 - 7 Grabung 1984. 15 Geröll mit Gravierung. Kresba - Zeichnung: J. Svoboda.

PŘEHLED VÝZKUMU 1984

Vydává :	Archeologický ústav ČSAV, sady Osvobození 17/19
Odpovědný redaktor:	akademik Josef Poulík
Redaktoři:	Dr. Z. Himmelová, Dr. J. Stuchlíková, Dr. J. Unger
Překlady:	Dr. R. Tichý, E. Tichá
Kresby:	A. Krechlerová, P. Šindelář, B. Klíma, M. Plaček, J. Svoboda
Na titulním listě:	rekonstrukce vědérka ze slovanského hradiska Břeclav-Pohansko
Tisk:	VH 103 ZO Svazarmu Brno
Evidenční číslo:	ÚVTEI - 73332
Vydáno jako rukopis:	450 kusů - neprodejné